

La veritable història de «Virolai»

Símbol de la catalanitat cristiana que canten tots els devots de la Verge de Montserrat

Al llarg dels segles, els catalans hem configurat un paisatge sonor que ens fa recognoscibles davant el món. La majoria són cançons que han nascut als Països Catalans, i moltes han tingut una trajectòria internacional -curta o llarga- o han estat veritables peces intergeneracionals. També hi ha peces compartides amb altres països propers (per exemple "En Joan petit"), que ajuden a dibuixar un imaginari polièdric de la Mediterrània format amb aspectes identitaris compartits amb altres cultures germanes.

El desembre de 2014, vam publicar un número especial (el 231) amb 100 cançons que tenen associades 100 històries per descobrir que algunes de les melodies que considerem nostres també han tingut un recorregut internacional i que han aconseguit emocionar Albert Einstein i **Igor Stravinski**, han fet emmudir dos presidents dels Estats Units o han cridat a la lluita en contra dels totalitarismes arreu del món. Al llarg d'aquest mes d'agost, anirem recuperant la veritable història d'algunes de les cançons del recopilatori, des de temes tradicionals a *hits* de la Nova Cançó, passant per peces emblemàtiques d'**Antònia Font** o **Els Catarres**. Avui descobrim què hi ha darrere de "Virolai".

En el sentit més estricte, el "Virolai" és una cançó de lloança a la Mare de Déu de Montserrat composta amb motiu del mil·lenari de la seva trobada en una cova que suposadament va esdevenir l'any 880. Però el "Virolai" representa molt més que això. L'assimilació entre Montserrat i Catalunya i el fet que la censura no pogués prohibir una cançó religiosa va fer que fos cantada i reconeguda com un símbol de catalanitat en molts dels moments -les dictadures de Primo de

Rivera i Franco- en què no es podien cantar altres himnes més explícits.

Actualment el "Virolai" és una peça totalment acceptada i assimilada, però els primers anys després de la seva composició hi va haver una certa polèmica. L'any 1880 es van celebrar a Montserrat diversos actes per commemorar el mil·lenari. Entre aquests hi va haver un certamen literari en el qual Jacint Verdaguer va donar a conèixer el seu poema "Virolai". Verdaguer coneixia un antic virolai (birolay) montserratí que començava dient *?Rosa plasent, soleyl de resplendor,/ Stela lusent, yohel de sanct amor'*.

Posteriorment es va convocar un concurs per musicar el poema. Es va anunciar demanant "la millor melodia popular á una sola veu, pera que puga ésser cantada pels rumeus que vajan á visitar á la Santíssima Verge en son poétich Santuari" i s'hi van presentar 68 partitures. El 20 de febrer **Josep Rodoreda** va ser escollit guanyador amb la música que avui tots coneixem. Alguns sectors no van acollir bé la decisió del jurat perquè consideraven que la música era massa sofisticada i que no podia ser cantada sense problemes per qualsevol persona. Fins i tot van arribar a circular partitures d'altres de les melodies candidates, per intentar desbancar la que el jurat havia escollit.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=A6lhZ20ZoP8>

D'aquesta peça se n'ha fet tota mena de versions, des de clàssiques i respectuoses amb el sentir dels seus autors fins a més heterodoxes. En aquest sentit, **Pau Riba** fins i tot va batejar un dels seus últims discos amb el nom *Virus laics*, en una interpretació totalment transgressora del títol del poema.